

Międzynarodowa konferencja naukowa „Podlasie w działaniach wojennych w średniowieczu i w czasach nowożytnych”, Muzeum Rolnictwa im. ks. K. Kluka w Ciechanowcu, 15–16 czerwca 2023 r.

W dniach 15–16 czerwca 2023 r. w siedzibie Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu odbyła się międzynarodowa konferencja pt. „Podlasie w działaniach wojennych w średniowieczu i w czasach nowożytnych”. Była to 10. edycja organizowanego od 2013 r. cyklu spotkań poświęconych historii Europy Środkowej i Wschodniej. Organizatorami tegorocznego sympozjum byli: Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu, Departament Kultury Województwa Podlaskiego w Białymstoku, Katedra Historii Wojskowej, Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historycznego, Archiwum Główne Akt Dawnych, Lietuvos Istorijos Institutas oraz Polska Misja Historyczna UMK w Würzburgu.

Podczas dwóch dni konferencji 19 prelegentów z polskich i litewskich placówek badawczych zaprezentowało najnowsze wyniki badań dotyczących Podlasia. Szerokie grono historyków i archeologów umożliwiło interdyscyplinarne spojrzenie na problem militarnej przeszłości Podlasia od wczesnego średniowiecza aż do upadku Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Wystąpienia podzielono na cztery bloki tematyczne. Podczas pierwszego z nich wygłoszono pięć referatów poświęconych wynikom badań archeologicznych prowadzonych na Podlasiu i w sąsiednich regionach, m.in. na Suwalszczyźnie oraz Mazowszu. Doktor Marcin Engel i mgr Cezary

Sobczak przyjrzeni się zagadnieniom dotyczącym jaćwieskiej architektury obronnej, sztuki wojennej, uzbrojenia i wyposażenia ochronnego Sudowów oraz wpływów, jakie na nie wywarli Skandynawowie. Następnie mgr Aleksander Piasecki i mgr Kornelia Piasecka omówili ślady konfliktów zbrojnych odkryte na grodzisku w Trzciance gm. Janów. Interesującym aspektem było kształtowanie się północnego odcinka granicy polsko-ruskiej i wzajemne przenikanie się działalności kulturowej, przedstawione przez dr. Michała Dzika. Panel zamykał referat mgr. Dariusza Krasnodębskiego traktujący o przeobrażeniach systemu obronnego grodu suraskiego między XI a XV stuleciem.

Tematyka poruszana w kolejnym bloku oscylowała wokół wpływów księstw ruskich na Podlasiu. Rozpoczęło go wystąpienie prof. Adriana Jusopovića o Drohiczyne jako wysuniętym punkcie w systemie obronnym Mazowsza, Wołynia i Jaćwieży w XIII w. Magister Arkadiusz Siwko opowiedział o problemie pogranicza władztwa Romanowiczów z Bałtami w świetle kroniki halicko-wołyńskiej. Natomiast kwestię podlaską po wygaśnięciu tejże dynastii omówił Vytas Jankauskas. Inną optykę przybrał dr hab. Krzysztof Kwiatkowski, który podjął się przedstawienia wypraw wojennych zakonu niemieckiego zarówno na tereny późniejszego województwa podlaskiego, jak i Rusi Czarnej.

Na zakończenie pierwszego dnia konferencji zorganizowano wyjazd studyjny do Muzeum Zbrojowni na Zamku w Liwie. Mimo że miejscowość ta leży poza granicami historycznego Podlasia, to jej dzieje były związane z ziemią drohicką i mielnicką. Dzięki uprzejmości dyrekcji oraz pracowników liwskiego muzeum uczestnicy konferencji mogli zwiedzić ekspozycje stałe tej placówki.

Drugiego dnia spotkania – 16 czerwca – obrady rozpoczął panel skupiający referaty obejmujące okres od XIV do połowy XVII w. Jako pierwszy przemawiał prof. dr hab. Janusz Grabowski, który naświetlił znaczenie Królestwa Polskiego w rywalizacji mazowiecko-litewskiej o Podlasie. Następny prelegent, dr Michał Sierba, zajął się epoką nowożytną i przybliżył słuchaczom postać Klimunta Bylińskiego oraz strukturę i realia funkcjonowania załogi zamku tykocińskiego w szóstej i siódmej dekadzie XVI w. Dwa kolejne wystąpienia traktowały o żołnierzach biorących udział w kampaniach moskiewskich za panowania Stefana Batorego i w konfliktach z początku

XVII stulecia. Doktor Emil Kalinowski przedstawił problem służby szlachty podlaskiej w wojsku koronnym w latach 1579–1582. Natomiast prof. Jan Tęgowski omówił zagadnienie występowania w aktach grodzkich brańskich zapisków odnoszących się do uczestników wojen z lat 1608–1617. Referat mgr. Aleksandra Prudnikau był poświęcony działaniom militarnym z doby wojen polsko-szwedzkich i polsko-rosyjskich z połowy XVII w. na terenie podlaskich dóbr Bogusława Radziwiłła. W podobnej problematyce pozostawała ostatnia prelegentka w tym panelu, dr Laima Bucevičiūtė, prezentująca kwestię Podlasia na szwedzkich mapach wojskowych w czasie tzw. potopu. Oboje referentów wiele uwagi skupiło na sprawie marszruty podejmowanej przez walczące armie.

Kończący konferencję blok tematyczny poświęcono wydarzeniom ze schyłku XVII w. oraz ostatnim konfliktom zbrojnym w dziejach przed-rozbiorowej Rzeczypospolitej z 1792 i 1794 r. Panel rozpoczął dr Aliaksiej Shalanda od referatu o udziale szlachty bielskiej w pospolitym ruszeniu w 1697 r. Zagadnienia mobilizacyjne były również treścią wystąpienia dr. Jana Jerzego Sowy. Autor podjął się omówienia związanych z Podlasiem jednostek biorących udział w zmaganiach z imperium osmańskim z lat 1683–1699. Ostatnie dwie prelekcje dotyczyły wojen ze schyłku epoki stanisławowskiej. Doktor Vadzim Anipiarkau zaprezentował przebieg działań wojsk carskich na Podlasiu podczas wojny 1792 r., widzianych z perspektywy oficerów rosyjskich. Nie poprzestał przy tym na omówieniu walk, marszów i metod aprowizacyjnych, lecz wspomniał także o relacjach obu armii z ludnością cywilną. Magister Eryk Kotkowicz przedstawił przebieg rekrutacji sił insurekcyjnych w omawianym regionie.

Ze względu na dyscyplinę czasową zaprezentowane w referatach problemy omówiono w skróconej, zsyntetyzowanej formie. O wiele obszerniejsze będą referaty opublikowane w tomie pokonferencyjnym, który ukaże się do końca 2023 r. pod redakcją prof. Doroty Michaluk, kierownika naukowego konferencji.

Eryk Kotkowicz (Ciechanowiec)
ORCID: 0000-0003-1376-1135